

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE VERBO DEI|| scripto & non scripto,|| QVATVOR LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, 1599

VD16 B 1607

XX. De libris Apocryphis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53828](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53828)

Chronico declarat, se nihil omnino de huius libri auctore, vel auctoritate dubitasse. In SECUNDA obiectione modestiam Erasmi meritò desideramus, qui arrogantiae accusare audeat auctorem huius libri, quem tota Ecclesia vt sacrosanctum semper venerata est. Nec est verum illud: Ego Ioannes, in hoc libro tam sæpe repeti, cum ad summum in toto libro inueniatur. Neque verò est nouum in Prophetis, vt sæpè nomen suum repetant: certè Daniel vt minimum octies ait, Ego Daniel. DENIQUE nihil officit nostræ sententiæ, quòd auctor Apocalypsis Ioannes Theologus appelletur. Nullus enim est alius Ioannes, qui cognomen Theologi habuerit, præter Apostolum & Euangelistam Ioannem, & meritò. Nam, vt Augustinus notat tractat. 36. in Ioan. ideo Ioannes volanti aquilæ comparatur, alij verò Euangelistæ animalibus in terra gradientibus, quod ceteri de humanitate Christi, ipse de diuinitate præcipuè scripserit. Quare Dionysius Areopagita in epistola ad Ioannem Apostolum, eum Theologum & Apostolum salutatur; & Athanasius in synopsi, alijque veteres Theologum illum vocant.

CAPVT XX.

De libris Apocryphis.

SACRORVM librorum canone explicato, ac profinituti operis breuitate ab aduersariorum argumentis defenso. restat, vt de libris istis pauca dicamus, qui tametsi nonnullis canonici visi sunt, tamen iure ac meritò non canonici, sed apocryphi nominantur.

Igitur vox, Apocryphus, Græca est, & rem occultam ac reconditam significat, siquidem *ἄποκρυφον* celare est, *ἄποκρυφόν* latibulum. Porro Ecclesiastici scriptores non semper eodem modo hanc vocem vsurpant. Interdum enim vocant Scripturas apocryphas eas, quas non est certum an sint canonicæ & diuinæ, etiam si satis constet, nullos in eis errores inueniri. Sic Hieronymus in prologo Galeato vult eos omnes libros, qui non sunt in canone, esse inter apocryphos numerandos. Interdum autem vocant apocryphos libros eos, qui errores admixtos habent. Sic vtitur hac voce Origenes hom. i. in Cant.

K

Hiero-

Hieronymus in epist. ad Lætam, de institutione filiar, & Augustinus lib. 35. de ciuit. Dei, cap. 23. Quam significationem sequutus Gelasius in decreto de libris Ecclesiasticis, eos libros vocat apocryphos, qui sunt editi ab auctoribus hæreticis, vel certè suspectis.

Quod autem glossa in canone sancta Romana, dist. 15. dicit, apocryphos vocari eos libros, quorum auctor ignoratur non est probabile: nam tunc multi libri sacri essent apocryphi, vt liber Iudicum, Ruth, Iob, primus Machabæorum, & permulti alij, quorum auctores ignorantur, quod tamen abhorret ab vsu loquendi Ecclesiæ. Quis enim vnquam audiret librum canonicum esse apocryphum?

Enumerantur libri apocryphi plurimi à Gelasio, vt habetur dist. 15. canone sancta Romana, ab Innocentio I. epist. 3. Athanasio in synopsi, & ab Eusebio lib. 3. hist. cap. 25. sed magna ex parte non exstant. Qui exstant, hi sunt, Oratio Regi Manassæ, quæ solet annecti libris Paralipomenon, quam deo apocrypham, aut non certò canonicam dicere possederemur, quia non est pars alicuius libri sacri, nec ponitur nominatim in canone ab aliquo Concilio, vel Pontifice, vel Patre supra citatis; nec habetur in Hebræa aut Græca, sed solum in Latina editione. Apocryphus quoque est Psal. 151. David cuius meminit Athanasius in synopsi, & inuenitur in Græca Psalteriis. Quem Psalmum apocryphum dico, quia Concilium Laodicenum can. 59. Concilium Romanum sub Gelasio, & Tridentinum sess. 4. nominatim ponunt in canone non Psalmos.

ITEM apocrypha est appendix libri Iob, quæ tantum habetur in Græcis codicibus. Concilium enim Tridentinum sess. 4. eos tantum libros canonicos haberi voluit, qui in Latina vulgata editione habentur. Præterea B. Hieronymus in questionibus in Genesim ostendit, falsum esse, quod in illa appendice habetur, Iob fuisse de stirpe Esau, cum fuerit de stirpe Hus, qui fuit filius Nachor fratris Abrahæ, vt dicitur Genes. 22. Adde quod illa appendix nititur potissimum auctoritate cap. 36. libri Geneseos, vbi numeratur Iobab inter posteros Esau: at longè aliud nomen est אִיֹב. quod est proprium ipsius Iob, quàm יֹבָב quod habetur in Genesi, cap. 36. Apocrypha quoque esse videtur præfatiuncula, quæ præfigitur Threnis.

Threnis Hieremiæ; nam nec est in Hebræis codicibus, nec in omnibus Latinis, & ab expositoribus non attingitur.

Nec minus apocryphus censendus est liber Hermetis, qui inscribitur Pastor. Tamen si enim diuinitus inspiratum esse putauerit Origenes lib. 10. in epist. ad Rom. & ex eodem testimonia proferant. Tertullianus lib. de oratione, Irenæus lib. 4. cap. 37. Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromat. Athanasius in libro de decretis Nicænæ Synodi, Cassianus collat. 13. cap. 12. & eundem librum vtilem iudicauerit Eusebius lib. 3. hist. cap. 3. Ruffinus in symbolum, & Hieronymus in libro de scriptoribus Ecclesiasticis in Hermete: nihilominus tamen nec ab vlla Synodo relatus est in canonem; & disertis verbis eum à canone reiicit Gelasius in decreto de libris Ecclesiasticis, & Athanasius in synopsi. Idem etiam Athanasius in lib. de decretis Nicænæ Synodi, & Theodoretus lib. 1. histor. cap. 18. Arianos, qui ex hoc libro testimonia petebant, dicunt ex libro non canonico testimonia periisse,

Postremò apocryphi sunt, liber tertius & quartus Machabæorum, necnò tertius & quartus Esdræ. Et quidem de quarto Machabæorum res perspicua est, cum solùm nominetur ab Athanasio in synopsi, & ab eodẽ extra canonem ponatur. Quartus autem Esdræ citatur quidem ab Ambrosio libro de bono mortis, & lib. 2. in Lucã, ac in epist. 21. ad Horatianum: tamen sine dubio non est canonicus, cum à nullo Concilio referatur in canonem, & non inueniatur neque Hebraicè, neque Græcè; ac demum contineat cap. 6. quædam fabulosa de pisce Henoeh & Leuiatham, quos maria capere non poterant, quæ Rabbiorum Thalmudistarum somnia sunt. Itaque mirandum est, quid Genebrardo venerit in mentem, vt hunc etiam librum ad canonem pertinere vellet in Chronologia sua, pag. 90.

At de tertio Machabæorum maior difficultas est, quoniam Clemens in canonibus Apostolorum, can. 84. refert in canonem tres libros Machabæorum. Nec minor est difficultas de lib. 3. Esdræ; nam in Græcis codicibus ipse est, qui dicitur primus Esdræ, & qui apud nos dicuntur primus & secundus, in Græco dicuntur secundus Esdræ. Quocirca verisimile est antiqua Concilia, & Patres, cum ponunt in canone duos libros Esdræ, intelligere nomine duorum librorum omnes tres. Se-

quebantur enim versionem septuaginta interpretum, apud quos tres nostri, duo libri Esdræ nominantur. Accedit etiam quod citatur hic tertius Esdræ ab Athanasio orat. 3. contra Arianos, ab Augustino lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 36. à Clemente Alexandrino lib. Stromatum 1. ab Auctore operis imperfecti hom. 1. in Matth. & à S. Cypriano in epist. ad Pompeium.

QVOD AD priorem difficultatem attinet, probabile videtur, canonem illum non esse Clementis. Nam Zepherinus Papa XV. à Petro, in epist. 1. tradit, solum LXX. fuisse canones Apostolorum: vel, vt alij codices habent, LX. Humbertus autem in lib. contra Nicetam non agnoscit, nisi quinquaginta, at iste est LXXXIV. Et certe melius nouerat Zepherinus, quod essent Apostolorum canones, quam vlli posteriorum. Quocirca non sine causa Gelasius dist. 15. can. sancta Romana, posuit inter apocrypha canones Apostolorum, quod propter aliquos vel corruptos, vel additos ab hæreticis, fecisse videtur. Neque obstat, quod in canonibus, qui dicuntur sextæ Synodi, canones approbentur LXXXV. canones Apostolorum: nam illi canones non sunt vetè sextæ Synodi, sed cuiusdam alterius Concilij postea celebrati, quod summus Pontifex Sergius, qui tunc sedebat, non solum non approbavit, sed etiam reprobatum, vt patet ex Beda in lib. de sex ætatibus, in Iustiniano.

Deinde in isto canone LXXXIV. numerantur libri canonici, & omittuntur quidam, qui certissimè sunt canonici, vt libri Esdræ, Tobia, Iudith, Sapientia, Ecclesiasticus, Apocalypsis, quæ res non minimi momenti esse videtur. Nam Ecclesia, quæ post Apostolos fuit, non aliunde didicit, qui libri sint canonici & qui non sint, quàm ex traditione Apostolorum. Porro Clementem exactissimè tenuisse Apostolicas traditiones, quippe qui cum Apostolis Petro & Paulo diu vixit, testantur Irenæus lib. 3. cap. 3. & Eusebius lib. 5. hist. cap. 1. ergo qui libri à Clemente non ponuntur in canone, absolute canonici non videntur. Proinde vel libri Esdræ, Tobia, Iudith, Apocalypsis, non sunt canonici, vel decretum illud non est Clementis. Quod autem quidam dicunt, Apocalypsim omissem à Clemente, quia nondum scripta erat eius tempore, probare non possum. Nam Apocalypsim Ioannes scripsit ad finem imperij Domitiani, vt docet Irenæus lib. 5. extreme Clemens autem obiit anno III. Traiani, vt docet Hieronymus

mus in lib. de viuis illustribus. Potuit igitur Clemens Apocalypsim videre.

Deinde, nonne in hoc ipso can. LXXXIV. ponitur Ioannis Euangelium? At Apocalypsim ante Euangelium scriptam fuisse, plurimi grauissimiq; auctores testantur. Eusebius lib. 3. hist. cap. 24. *Ioannem, inquit, tradunt & sive ad ultimum penultima sua tempus, absque ullius Scripturae indicis Euangelium predicasse.* Athanasius in synopsi: *Euangelium, inquit, secundum Ioannem, & predicatum est à Ioanne Apostolo & dilecto, cum esset exul in Pathmo insula, & postea ab eodem editum Ephesi.* Epiphanius hæresi 51. quæ est Alogorum, disertis verbis scribit, editum esse Euangelium à Ioanne post nonaginta annos vitæ eius, & post reuersionem ipsius à Pathmo.

Theophylactus, Euthymius, Beda, & Rupertus præfatione commentariorum in Ioannem communi consensu docent, aut in Pathmo, aut post reditum à Pathmo, Ioannis Euangelium scriptum editumque esse. Neque his repugnat quod scribit Dionysius Areopagita in epistola ad Ioannem in exilio agentem: vocat enim Dionysius Ioannem Euangelij Solem, & cœlestem eius Theologam, non ob scriptionem aliquam, quæ tunc extaret nomine Ioannis, sed ob diuinam & admirabilem eius prædicationem.

Præterea in isto eodem can. LXXXIV. numerantur inter sacros libros non solum tertius Machabæorum, sed etiam epistolæ duæ Clementis, & constitutiones Apostolicæ eiusdem Clementis, quos tamen libros Ecclesia nunquam pro sacris agnouit. At si ille canon verè esset Clementis, non posset Ecclesia sine magna temeritate hos libros non recipere: siquidem Clemens summus Pontifex erat, & canones Apostolorum vel ipse condidit, vel quod verius est, ab Apostolis conditos literis commendauit; non autem licet Ecclesiæ Apostolicas leges vel etiam Pontificias recusare, nisi tantum eas, quas, quod tempori potius, quàm veritati dogmatum inferuirent, iam abrogatas certò constat, qualis est illa, de sanguine & suffocato non comedendo.

AD ALTERAM difficultatem respondeo; Etsi in Græcis codicibus duo libri Esdræ sint nostri tres, tamen non propterea Concilia antiqua & veteres Patres, qui in canone ponunt duos libros Esdræ, intelligere nomine duorum nostros tres.

Nam multi veterum, vt Melito, Epiphanius, Hilarius, Hieronymus, Ruffinus in canone exponendo Testamenti veteris, aperte sequuti sunt Hebræos, non Græcos, Hebræi autem tertium Esdræ non habent. Deinde nihil ex hoc tertio libro in Ecclesiastico officio vnquam legitur: quod argumentum est, à longo iam tempore non fuisse eum librum habitum in numero sacrorum. Præterea Gelasius in Concilio Romano LXX. Episcoporum, vnum tantum Esdræ librum ponit in canone; quo vno sine dubio nostros duos intelligit, quos Hieronymus testatur præfatione in Esdram, vno volumine continentur. Itaque disertis verbis Gelasius priorem illum, qui est apud Græcos, reiecit.

Denique B. Hieronymus præfatione in Esdram aperte significat, tertium & quartum Esdræ non solum apud Hebræos non haberi, sed ne apud septuaginta quidem. Quare, licet quidam codices Græci haberent tria volumina Esdræ in duobus libris, correctiores tamen non habebant. Porro veteres

Patres vtuntur interdum testimoniis ex hoc libro petitis, quem & nos non inutilem esse fatemur, sed & raro id faciunt, & nusquam sacrum & diuinum appellat.

